

СТАНОВИЩЕ

От доц. Любомира Драгомирова Коева-Димитрова, д.и.

Ръководител на катедра „Икономика и управление на здравеопазването“, Факултет „Обществено здравеопазване“, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

Назначен със Заповед № Р-109-480/16.11.2023 за член на Научното жури по процедура за придобиване на образователната и научна степен

„Доктор“

в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“

на СВЕТЛАНА КРЪСТЕВА ПАНАЙОТОВА

Тема на дисертационния труд:

**ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ИЗПОЛЗВАЕМОСТТА НА ЗДРАВНИТЕ УСЛУГИ
В БЪЛГАРИЯ**

Научен ръководител: доц. Елка Атанасова, д.и.

1. Общо представяне на процедурата

Прегледът на представените документи показва, че процедурата по отчисляване на докторанта и процедурата по обявяване на защитата са спазени. Документите и предоставените материали са подготвени, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет – Варна. Сред основните материали, представени от докторанта са: дисертационен труд; автореферат на български и английски език, със съответна справка за приносите в дисертационния труд; списък и копия на четири самостоятелни пълнотекстови публикации по дисертацията; декларация за оригиналност и др.

2. Общо представяне на докторанта

Светлана Панайотова е магистър по здравен мениджмънт от 2001 г. Преминала е редица допълнителни курсове и обучения, както и специализация по икономика на здравеопазването. Има 12 годишен професионален опит в областта на маркетинга, продажбите и търговското представителство в здравната сфера. Осем години е работила като експерт по международно сътрудничество в МУ-Варна. От 2019 е хоноруван асистент, а след спечелен конкурс от 2020 г. е асистент в Катедра „Икономика и управление на здравеопазването“, МУ-Варна и води упражнения по 9 икономически дисциплини. Обратната връзка, получавана при регулярното проучване на студентското мнение, относно

нейната работа показва, че тя е високо ценен и обичан от своите студенти преподавател. Моите лични впечатления са, че освен отличен преподавател, ас. Панайотова е изключително отговорен, прецизен, позитивен и комуникативен колега, с голям творчески, научно-изследователски и академичен потенциал.

3. Общо представяне и оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд „Фактори, влияещи върху използваемостта на здравните услуги в България“ е разработен в общ обем от 207 страници. Състои се от въведение, четири глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Съдържа 29 таблици, 27 фигури и 159 коректно цитирани литературни източници, от които 42 са на български език, 117 – на английски език.

3.1. Актуалност и значимост на дисертационния труд.

Изследването на използваемостта на здравните услуги е особено актуално и значимо, в контекста на застаряващо население и увеличаваща се честота на хронични заболявания. Това обуславя необходимостта от преоценка на нуждите и достъпа до здравеопазване. Световни здравни кризи, като пандемията от COVID-19, подчертават важността на гъвкавостта и адаптивността на здравните системи. В допълнение, бързото развитие на технологиите в медицината променя моделите на потребление и използване на здравните услуги, което изисква нови подходи в здравния мениджмънт и здравните политики. Ето защо, дисертационни трудове, търсещи съвременни решения и алтернативи в тази проблематика, заслужават особено внимание и адмирации. Достоверното оценяване на използваемостта на здравните услуги, с идентификация на факторите, които влияят на това, играят ключова роля при създаването и изпълнението на здравни програми и политики, като дава възможност за по-точно прогнозиране и управление на потреблението на здравните услуги и свързаните с него разходи. Отбелязаната липса на изследвания, свързани с анализ на детерминантите на потреблението на здравни услуги, прилагачи конкретен модел за изучаване на факторите, влияещи върху използваемостта в България, недвусмислено показва назрялата необходимост от по-задълбочено изследване на този въпрос.

Считам, че настоящият дисертационен труд, обект на оценка от Научното жури, представлява завършен научен труд, със сериозен теоретичен и приложен принос, който попълва липсата на подобни научни разработки у нас.

3.2. Структура и съдържание на дисертационния труд

Изложението на дисертационният труд е структурирано в логическа последователност, с подходящо избран и приложен методически инструментариум, който позволява коректно изследване на дефинирания научен проблем в теоретичен и теоретико-приложен аспект, като осигурява точност и валидност на получените резултати. Обект на изследване е използваемостта на здравните услуги от населението в България, като използваемостта се разглежда в два аспекта: като влизане в контакт с българската здравна система; като брой на услугите, ползвани от лицата за определен период от време. Изследвана е

използваемостта на следните три основни вида здравни услуги: преглед при ОПЛ; преглед при специалист (с и без направление); болнично лечение. Предмет на изследване са факторите, влияещи върху използваемостта на здравните услуги, посоката и степента на тяхното влияние.

Целта е ясно дефинирана, а изпълнението на поставените задачи (сред които - анализ на съществуващите модели и детерминанти; изследване на контекстуалните и индивидуални фактори; оценка на приложимостта на модела) водят до постигане на целта.

Използван е комбиниран изследователски подход, с приложение на качествени и количествени методи на изследване. Извършен е обширен литературен преглед, социологическо проучване сред гражданите и статистически анализ на данните.

В дисертационния труд са поставени някои ограничения в изследването: не са обхванати всички видове здравни услуги; ограничен период на проучване; извадката не е представителна за генералната съвкупност; зависимост от самоотчетени данни; липса на анализ на взаимодействия между различните фактори, влияещи върху използваемостта.

В Първа глава, докторантът демонстрира широкообхватни и задълбочени познания по проблематиката, свързана с основните понятия, подходи, концепции и модели за изследване на използваемостта в здравния сектор. Показва забележителни аналитични умения и убедително аргументира избора на Поведенческият модел на Андерсен за най-релевантен при изследване на използваемостта на здравните услуги в България, най-вече поради неговата обхватност, комплексност, гъвкавост и приложимост в различни контексти, в т.ч. адаптиране към българския контекст.

В обобщение, Първа глава представя задълбочен теоретичен анализ на използваемостта на здравните услуги. Следва да се открие обстойното разглеждане на различни теоретични подходи и внимателния, добре аргументиран избор на Поведенческият модел на Andersen като рамка на проучването. Тази глава успешно полага основите за последващите анализи, което е съществено за цялостното качество на дисертацията. Отличава се с яснота, структурираност и обосноваване на изложението, което представлява значителен принос в разбирането на сложната тема за използваемостта на здравните услуги.

Втора глава представя задълбочен и мултидисциплинарен анализ на контекстуалните характеристики, влияещи върху използваемостта на здравните услуги в България. Обхватът на анализа включва широк спектър от фактори, като демография, социално-икономически условия, здравни политики и финансиране, което позволява разбиране на влияещите фактори в различни дименсии. Включването на последиците от COVID-19, придава актуалност и практическа значимост на изследването, като разглежда как пандемията е повлияла върху използваемостта и достъпа до здравеопазване. Анализът на здравните политики и финансовата структура на здравната система предоставя ценна информация за стратегическо планиране и реформи в сектора.

В обобщение, Втора глава е изключително важна за разбирането на комплексната връзка между социално-икономическите, демографските и политически фактори и тяхното

въздействие върху използваемостта на здравните услуги. Тя предлага дълбоко разбиране на редица влияещи фактори и поставя основите за разработване на бъдещи стратегии за подобряване на здравните услуги в България.

Трета глава на дисертационния труд се фокусира върху анализа на индивидуалните характеристики, които влияят на използваемостта на здравни услуги, като се изследва връзката между здравното поведение и различните аспекти на Поведенческия модел. Представени са резултатите от проведеното собствено социологическо проучване сред потребители на здравни услуги, като изследването обхваща периода на и след пандемията от COVID-19. Изследването разкрива някои значителни бариери за достъп до здравни услуги. Анализът показва още, че личните здравни практики и социално-икономическите фактори са съществени за използваемостта на здравни услуги. Следва да се отбележи, че благодарение на добре представените и онагледени резултати от статистическите анализи, могат лесно да се проследят зависимостите на различните променливи и тяхното влияние върху използваемостта на здравни услуги.

В обобщение, Трета глава, успешно идентифицира ключови демографски групи и техните специфични нужди и предпочитания към здравни услуги. Разнообразието от добре подбрани и използвани статистически методи и анализи дава цялостна картина на въздействието на различни фактори. Ефективно са свързани различни аспекти на Поведенческия модел с използваемостта на здравни услуги.

Считам, че трета глава заслужава висока оценка, тъй като предлага задълбочен и систематичен анализ на индивидуалните фактори, влияещи на използваемостта на здравни услуги, подкрепен от обширни данни и анализи. Следва да се подчертае добрата структура, обхватността на анализа и силната връзка с теоретичния модел.

Четвърта глава представя заключенията от анализите, проведени в рамките на дисертационния труд, и обсъжда тяхното значение. Тази част на дисертацията е насочена към детайлно разглеждане на резултатите в контекста на съществуващата литература и Поведенческия модел на Andersen.

Тази глава е изключително ценна за обобщаване на основните изводи от изследването и за предоставяне на насоки за бъдещи изследвания. Успешно са интегрирани данните от собствените проучвания с общоприетите модели и това допринася за по-доброто разбиране на факторите, влияещи на използваемостта на здравните услуги в България. Особено важни и полезни са формулираните от докторанта препоръки за бъдещо изследователско приложение на Поведенческия модел. Тези препоръки могат да подпомогнат вземането на решения за подобряване на здравните услуги и политики у нас. Освен това, включването на въздействието на COVID-19 в изследването и последващите анализи, допълнително допринася за актуалността и релевантността на дисертационния труд.

В заключение, четвърта глава на дисертацията е добре структурирана, предоставя ценни изводи и препоръки, и има важен принос към разбирането на динамиката на използването на здравни услуги в България, като предлага конкретни насоки за бъдещи изследвания.

В заключителната част на дисертацията компактно и ясно са изложени основните аспекти и резултати от проведеното изследване. Успешно са обобщени обширните теми и методи, използвани в проучването. Заключение е високо информативно, добре структурирано в логическа последователност, като успешно синтезира разнообразните аспекти на научното изследване.

4. Оценка на приносите

Приемам изцяло формулираните от докторанта приноси. Те са отражение на демонстрираната от нея изключително сериозна и задълбочена научно-изследователска работа.

Мога да обобщя, че теоретичните приноси са свързани с изключително значимия и обстоен теоретичен анализ на различните модели и концепции, свързани с използваемостта на здравните услуги, с което се обогатява академичния дискурс и предоставя ценна референция за бъдещи изследвания. Систематизирането на теоретичните подходи допринася за дълбочината и обхвата на изследването, и увеличава неговата научна стойност.

Теоретико-приложните приноси са свързани с анализа на контекстуалните фактори, като добавянето на епидемичната обстановка, представлява иновативен принос. По този начин се разширява приложимостта на Поведенческия модел и се обогатяват разбиранията за влиянието на външните фактори върху здравното поведение.

Разработването на методически инструментариум за изследване на индивидуалните фактори, също е ценен принос, който улеснява бъдещото приложение на модела в контекста на българското здравеопазване.

Проведените статистически анализи и изследванията на индивидуалните фактори, недвусмислено демонстрират практическото значение на дисертацията. Те предоставят конкретни данни и разбиране за потреблението на здравни услуги у нас.

Приложението на Поведенческия модел в контекста на българското здравеопазване е значим научен принос, който увеличава възможностите за провеждане на международни сравнителни анализи и обмен на знания.

Формулираните препоръки на база на изследването представляват едно практическо ръководство за приложение на модела в български изследвания и разработки, на различни заинтересовани лица и организации. Това може значително да подобри разбирането за ефективно управление на българското здравеопазване.

Изследването предоставя доказателства, които могат да се използват вземане на информирани решения в областта на здравната политика, насочени към повишаване на достъпа и качеството на здравните услуги в страната.

5. Оценка на публикациите по дисертацията.

Докторантът има четири публикации на български език, свързани с темата на дисертационния труд, което показва последователност и надграждане в научната й работа.

6. Оценка на автореферата.

Представеният автореферат (на български и английски), в обем от 45 стандартни страници, синтезирано и достоверно отразява съдържанието на дисертационния труд и акцентира на важните аспекти в него.

7. Заключение и предложение.

Така представеният дисертационен труд има значим принос към разбирането на динамиката и детерминантите на използваемостта на здравни услуги в България. Предлага ценно съдържание и насоки за практическа реализация на здравните политики и стратегии, с фокус върху потребителското поведение и системните фактори, които го формират.

Разработеният от Светлана Панайотова научен труд, е внушителен както със своята цялостност, така и със своята методологична строгост и практическа значимост. Докторантът демонстрира висок професионализъм и усърдие в научната дейност, силна ангажираност към изследваната тема и внимание към академичните стандарти. Тя успешно съчетава теоретичните познания с уменията за практическа приложимост, като достига до ценни прозрения и отправя полезни препоръки за българската здравна система.

Цялостното впечатление от този дисертационен труд е, че той добавя значителна стойност в областта на здравните изследвания и заслужава висока оценка за своя академичен принос, оригиналност и практическа приложимост.

В заключение, предвид всичко гореизложено, с пълна убеденост, давам своята положителна оценка на дисертационния труд на тема „ Фактори, влияещи върху използваемостта на здравните услуги в България“ и предлагам на уважаемите членове на Научното жури, да бъде присъдена на Светлана Кръстева Панайотова, образователната и научна степен „Доктор“ в ПН 3.7. Администрация и управление, по специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“.

18.01.2024

Гр. Варна

Член на научното жури:

(доц. Любомира Коева, д.и.)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679